

REPUBLIKA HRVATSKA  
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA  
SKUPŠTINA

*Materijal za sjednicu*



- a) **IZVJEŠĆE O RADU ZAVODA ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD HAZU U OSIJEKU U 2016. GODINI**
- b) **PLAN RADA ZAVODA ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD HAZU U OSIJEKU ZA 2017. GODINU**

*Podnositelj*

*Zavod za znanstveni i umjetnički rad  
HAZU u Osijeku*

Osijek, listopada 2017.

a) **IZVJEŠĆE O RADU ZAVODA ZA ZNANSTVENI  
I UMJETNIČKI RAD HAZU U OSIJEKU U 2016.  
GODINI**

Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku je znanstvena jedinica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Voditeljica Zavoda je akademkinja Vlasta Piližota, a upravitelj Zavoda professor emeritus Antun Tucak, u dopunskom radnom odnosu.

U Zavodu su tri stalno zaposlena djelatnika: znanstvena suradnica dr.sc. Martina Harc, administrativni tajnik i dostavljač-čistačica.

Članovi Vijeća Zavoda su: akademkinja Vlasta Piližota, akademkinja Alica Wertheimer-Baletić, prof. dr. sc. Andrija Pozderović, professor emeritus Antun Tucak, i doc. dr. sc. Andrija Zdravčević.

Znanstvenoistraživački rad

Projekt Osječka Tvrđa

Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku odlučio je pokrenuti inicijativu i provesti organizaciju izrade povijesnih znanstvenih studija i sintetske znanstvene monografije Osječka tvrđa, temeljenu na slijedećim tezama:

Osječka Tvrđa tijekom dvomilenijskog postojanja nastala je i održala se kao branik prijelaza preko Drave: njena lokacija neposredno nakon utoka Drave u Dunav prekida snažnu dunavsku barijeru i omogućava najpovoljniji ekspanzijski kontakt jugoistočnih europskih i maloazijskih država sa srednjoeuropskim državama, a to podrazumijeva građenje mosta i njegovih branika. Ova strateška uloga osječke lokacije manifestirala se tijekom povijesti:

Pretpovijesna naselja na lokalitetima sliva Drave u Dunav. Utvrđena antička Mursa s kamenim mostom začetak je organiziranog i branjenog prijelaza preko Drave.

Srednjovjekovni kaštel, te opkopima i ziđem opasano naselje na području današnje Tvrđe nastavlja zacrtanu povijesnu funkciju.

Turski Osijek izgrađen je kao snažna tvrđava sa zamjetnom gradskom arhitekturom, a sagrađeni famozni most bio je tada shvaćen kao svjetsko čudo i ključni oslonac turskih vojni.

Novovjekovni Osijek oblikovan je kao idealni grad renesansno-barokne fortifikacijske arhitekture i branik prijelaza preko Drave.

Moderni Osijek po uzoru na europske gradove pretežno je oslobođen od utvrda i opkopa, no urbana jezgra ostala je gotovo intaktna.

Povijesnost i kvaliteta fortifikacijske baštine Osijeka nameću potrebu znanstvene obrade dosadašnjeg društvenog i arhitektonsko-urbanističkog razvitka grada-tvrđave u cilju prezentacije domaćoj i europskoj kulturnoj i stručnoj javnosti.

Recentno stanje osječke Tvrđe zahtijeva ispitivanje i sintetiziranje optimalnog programa razvitka.

U cilju kvalitetnog ostvarenja znanstvenih monografija projekta Osječka Tvrđa neophodna je suradnja svih kulturnih institucija grada Osijeka i Osječko-baranjske županije.

Voditelj projekta: akademik Andrija Mutnjaković.

Projekt Sakralna arhitektura osječke Tvrđe

Unutar kompleksa osječke Tvrđe, među brojnim vojnim i civilnim građevinama posebno mjesto pripada sakralnim građevinama. Panoromom Tvrđe dominira župna crkva sv. Mihovila izgrađena u prvoj polovici 18. stoljeća. U stilskom pogledu ona je preslika austrijskog baroka s vrlo vrijednim i bogatim crkvenim inventarom. Sjeveroistočnim dijelom Tvrđe, između Trga.V. Lisinskog, Vodenih vrata i sjevernog tvrđavskog bedema ističe se crkva sv. Križa u kompleksu franjevačkog samostana. Franjevačka crkva sv. Križa građena je na samom početku 18. stoljeća, a tijekom prve polovice 18. stoljeća podignut je i novi veliki franjevački samostan. Crkve i samostan bili su središta kulture, znanja i duhovnog života, te su u njima već u prvoj polovici 18. stoljeća organizirane škole, prvi studij, djelovala je tiskara i sl.

Prilikom izvođenja zaštitnih radova na crkvi sv. Križa 1989.-1990. godine arheološkim istraživanjem otkriveni su ostatci romaničko gotičke crkve dijelom u crkvi, a dijelom u dvorišnom dijelu samostana. Crkva je rađena u gotičkom slogu a masivni kameni portal ima sva obilježja romanike. U apsidalnom dijelu crkve nađeni su ostatci nadgrobne ploče Filipa Koroga iz kraja 14. stoljeća. Postavlja se pitanje kad je zapravo izgrađena prva crkva u Tvrđi. Iz povijesnih izvora znamo da se u 12. stoljeću u Osijeku pojavljuju Cisterciti, postavlja se pitanje je li romanička faza izgradnje vezana uz njihovo djelovanje. Povijesni izvori također govore da je u vremenu između 14. i 16. stoljeća u Tvrđi bila još jedna crkva o kojoj nemamo nikakvih podataka, pa čak ne znamo ni njezinu lokaciju. Iz svega proizlazi potreba da se crkvenim građevinama u Tvrđi posveti posebna pozornost, da se temeljito istraže i publiciraju. U tom smislu predlažemo temu istraživanja i prezentacije sakralnih građevina osječke Tvrđe:

I Prva pojava sakralnih građevina u Tvrđi:

- izvori i literatura - povijesni podaci
- ubikacija sakralnih građevina u urbanom tkivu Tvrđe
- kronologija i okolnosti izgradnje

II Crkva sv. Mihovila:

- povijesni podaci, vrijeme izgradnje
- opis građevine, stilske karakteristike
- digitalizacija tehničke dokumentacije (tlocrt, presjeci, karakteristični detalji)
- obrada inventara (može se obraditi kataloški ili samo napraviti izbor najvrjednijih)
- fotodokumentacija

III Crkva sv. Križa s franjevačkim samostanom:

- povijesni podaci, vrijeme izgradnje
- rezultati arheoloških istraživanja iz 1989/90. s opisom ostataka romaničko-gotičke bazilike, vrijeme nastanka, stilsko određenje, valorizacija
- opis građevine, stilske karakteristike
- digitalizacija tehničke dokumentacije (tlocrt, presjeci, karakteristični detalji)
- obrada biblioteke i inventara (kataloški ili samo izbor najvrjednijih djela)
- fotodokumentacija
- obraditi i crkvu i samostan

IV Zaključna razmatranja o nastanku, položaju stilskim karakteristikama i ulozi sakralnih građevina i njihov značaj u osječkoj Tvrđi

V Pripreme za tisak

- lektura tekstova
- recenzija
- prijevod na engleski
- dizajn publikacije, prijelom i tisak

Voditelj projekta: Zvonko Bojčić, prof.

### Projekt Mursa - Hadrijanova kolonija uz limes rimskog carstva

Knjiga Emilia Marina Mursa - Hadrijanova kolonija uz Limes Rimskog carstva na potpuno novi način predstavlja antički grad Mursu, prethodnicu Osijeka. Naime, naslanjajući se na izvrsnu monografiju o Mursi i njezinim spomenicima iz pera Danice Pinterović te na objavljena djela i rezultate arheoloških istraživanja u proteklih četiri desetljeća, autor postavlja saznanja o tom antičkom gradu u široki kontekst Rimskog carstva i njegova Limesa, nadilazeći konkretna otkrića i spomenike same Murse.

Tri su glavne posebnosti te sinteze:

Prva je naglasak na vezivanje povijesti grada i njegova osnivača cara Hadrijana. Odatle i podnaslov knjige. Naime, upravo je Hadrijan, rođen na teritoriju današnje Španjolske, ponajviše učinio na osiguranju granica Carstva, uključujući i u Panoniji, te je njegova odluka da uspostavi koloniju Mursu za stalno dio širokog projekta koji će nedvojbeno naći odraz u urbanizmu i arhitekturi grada, sociološkoj i religijskoj slici antičke Murse (Prolog i Poglavlja I-IV).

Druga je posebnost naglasak na osobe i događaje koje znače da je taj grad bio mnogo važniji od onoga što bismo mogli suditi na temelju poznatih nam njegovih spomenika. Naime, njih je neusporedivo manje od nekih drugih važnih antičkih gradova na području Hrvatske, primjerice Salone, Narone, Jadera, Pule. Međutim, razni događaji, pa uostalom, na prvom mjestu i bitke koje su se na tom

području vodile, a od značenja za europsku povijest, udio kako rimskih careva tako i Mursijaca, čine da je Mursa bila grad koji svojim značenjem nadilazi svoju vlastitu spomeničku baštinu (Poglavlja V-VII).

Treći je naglasak na proučavanju Murse u okviru dinamičkih zemljopisnih koordinata: Zapad-Istok i Sjever-Jug. Prva se konkretizira kroz svojevrstne toodobne autoputove koji su vodili od Italije ili današnje Francuske prema Istoku: Mursa je bila na tim glavnim pravcima te je stoga zajamčeno bila u kontaktu s gradovima koji su bili na toj trasi, u prvom redu onima na teritoriju današnje Slovenije, naravno, Hrvatske, kao i Srbije. Koordinata Sjever-Jug pak konkretizira se u odnosu Jadran-Dunav, te na obrambene i prometne pravce. Slijedom toga imamo osobitu priliku usporediti Mursu s najpoznatijim arheološkim lokalitetima na odgovarajućem dunavskom prostoru (Poglavlja VIII-IX). Zaključno, autor inzistira na raznim profilima oživljene Murse i na mogućim literarnim ili arheološkim ekskursima (Poglavlje X i Epilog).

Voditelj projekta: prof.dr.sc. Emilio Marin.

Projekt: U osječkom nutarnjem gradu

U istraživanju građe za upoznavanje s ritmom privatnog vremena građana u Tvrđi u 18. i 19. stoljeću nailazi se na niz podataka o gostionicama (Kod šarana, K volu, Tri potkove, K zvijezdi, Kod kugle, K topu,...) i svratištima (Labudovo pero, Patka,...) koja su bila dijelom svakodnevnja brojnih Osječana toga razdoblja. U knjizi Kroz Tvrđu donio bi se detaljan opis svake od njih s primjerenom fotodokumentacijom uz navođenje imena uglednika i književnika koji su u njih zalazili. Posebice je stoga važan Osječki ljetopis 1686-1945. urednika Stjepana Sršana (Povijesni arhiv u Osijeku, Osijek, 1993) u kojemu se nalazi niz dnevnčkih zapisa npr. Matije Petra Katančića, Marijana Lanosovića, Antuna Papušlića, i dr. o *Nutarnjem gradu* odnosno Tvrđi.

O brojnim zbivanjima u franjevačkom samostanu u Tvrđi posebice vezanim uz književna okupljanja (u njemu su se susretali književnici poput Velikanovića, Paviševića, Lanosovića, Relkovića...) te uz trpezarijske svečanosti koje su se tim povodom upriličavale pisao je Stanislav Marijanović u knjizi Od turskog do suvremenog Osijeka (Zagreb/Osijek, 1996.) pa će se tim tragom i nastaviti istraživanje na rukopisnoj dnevničkoj ostavštini Antuna Josipa Turkovića čije je odlomke na latinskom jeziku naslovljene *Diarium Parachialis Ecciesiae Interioris Civitatis Essek Sancto Michaeli Archangelo* objavio u Osječkom Ljetopisu 1686-1945. Stjepan Sršan, a o njemu je više pisao Milovan Tatarin u članku Tvrđa-nevidljivi tragovi u knjizi Povijest, istina, prašina (Zagreb, 2002). Voditelj projekta: prof.dr.sc. Helena Sablić Tomić.

Projekt: Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe

Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku pokrenuo je projekt "Osječka Tvrđa" kojem je cilj predstaviti javnosti nova saznanja vezana uz povijest Tvrđe. Na taj način želimo predstaviti jedan važan hrvatski i europski povijesni spomenik. U okviru spomenutog projekta planiramo izdati monografiju „Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe“ koja bi uključivala kartografsku građu iz svih domaćih i stranih institucija u kojima se čuva. Monografija bi uključivala digitaliziranu građu planova i nacрта osječke Tvrđe. Ista bi predstavljala korisnost afirmacije fortifikacijske arhitekture Tvrđe kao reprezentativnog uzorka jednog srednjoeuropskog obrambenog sustava. Voditelji projekta: mr.sc. Henrik Damjanović, Ante Grubišić, prof.

Projekt: Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza

Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza, monografsko je izdanje (serija, nakon monografije iste autorice - Nekropole rimskodobne Murse), prvo u R Hrvatskoj, kojem je svrha, približiti numizmatičke vrijednosti rimske Murse.

Sistematsko popunjavanje numizmatičkih zbirki tijekom 137 godina postojanja osječkog muzeja, rezultirao je brojnim nalazima rimskog republikanskog i carskog novca koji predstavljaju dragocjen izvor informacija stručnjacima - arheolozima, numizmatičarima, istraživačima ili pak ljubiteljima starina.

Od monografije Murse, Danice Pinterović, koja je nedavno u reprintu ponovno objavljena, proteklo je više od četiri desetljeća. U tom se razdoblju otkrilo mnoštvo arheoloških nalaza, od kojih neki prelaze okvire lokalnog pa i regionalnog značenja. Među njima je više od nekoliko desetina tisuća primjeraka rimskog novca, uglavnom neobjavljenog, koji čini mozaik bogatog numizmatičkog fundusa otkrivenog na području antičke Murse.

Odabrani primjerci svrstani u tematske cjeline, opisani, interpretirani u povijesnom kontekstu te bogato ilustrirani fotografijama, terenskim skicama i bilješkama bacaju novo svjetlo u razumijevanju kronologije i razvoja rimske pretkolonijalne i kasnije Colonie Aelie Murse (Poglavlje IV. Katalog novca).

Katalogu prethode Predgovor i Uvodna riječ (Poglavlja I.-II.) koja govore o zemljopisnim i povijesnim odrednicama rimske Murse, te poglavlje (Poglavlje III.- Stanje istraženosti) o stanju istraživanja tematike kojom se bavi ova monografija - republikanskim i carskim novcem na ovome području. Na jasan i pregledan način prikazuje se stanje istraženosti, i najznačajniji autori koji su se bavili ovom tematikom. Opsežnom raspravom (Poglavlje V.) i analizom novca i podataka koji su se iz njih mogli prikupiti i prikazati, autorica postavlja saznanja o tom antičkom gradu u širi kontekst Rimskoga carstva, iščitavajući prošlost, ukazujući na život i tijekove civilizacijskih promjena na panonskom prostoru. Voditelj projekta: dr.sc. Hermina Göricke Lukić.

Projekt: Osječki tramvaj od konjskog do električnog

U 2016. godini navršava se 132. godišnjica početka prometa prvog tramvaja u Hrvatskoj (konjske željeznice) i 90. godišnjica prometa električnog tramvaja u Osijeku. Ovaj rad će, kao temu, po prvi puta temeljito obraditi povijest osječkog tramvaja, jer se u dosad objavljenoj literaturi ona obradila kao dio povijesti prometa ili kao kratki prikaz povodom „okruglih“ godišnjica. Postoji, dakle, potreba da se ova tema sustavno obradi, zabilježi za buduće generacije i da se pokažu civilizacijske tekovine grada Osijeka u koje svakako spada i osječki tramvaj kao znak prepoznatljivosti ovoga grada. Ovaj rad se temelji, uglavnom na bogatim izvorima, a i na literaturi. Izvori su, prije svega u Državnom arhivu u Osijeku koji posjeduje bogatu izvornu građu iz rada Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Osijeka i bogatu ostavštinu (dokumentaciju) gradonačelnika dr. Vjekoslava Hengla. U Muzeju Slavonije čuvaju se tiskovine (npr. pravila dioničarskog društva konjske željeznice i dr.) te dnevni tisak iz promatranog razdoblja (Die Drau, Hrvatski list i dr.). U radu su korišteni i drugi izvori kao što je pisanje hrvatskog, austrijskog i mađarskog dnevnog tiska kao i stručni časopisi iz Njemačke, Austrije, Mađarske i Hrvatske koji su pisali o željeznicama u koje spada i tramvaj. Dobar izvor su i Zapisnici grada Osijeka koje je izdao pokojni dr. Stjepan Sršan u više brojeva za jedno šire vremensko razdoblje. Jezik na kojem su pisani izvori je hrvatski, njemački i mađarski, uglavnom rukopis koji je trebalo transkribirati i prevesti na hrvatski. Voditelj projekta: Darko Varga.

#### Znanstvena djelatnost

Dr.sc. Martina Harc, viša asistentica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabrana je 8. siječnja 2016. godine u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika u znanstvenom području društvenih znanosti - polje ekonomija. Razred za društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Uprava Akademije donijeli su Odluku o izboru na znanstveno radno mjesto znanstvenog suradnika koja je stupila na snagu 1. svibnja 2016. godine. Sudjelovala je na dvije međunarodne konferencije i objavila ukupno tri rada u međunarodno priznatim časopisima koji imaju međunarodno uredništvo i inozemne recenzente i/ili koji su zastupljeni u jednoj od baza podataka koje su relevantne za izbor. Sertić B., M., Harc, M., *The determinants of employment of small and medium-sized enterprises in the EU 28: A panel data analysis*, 1st International Statistical Conference in Croatia- ISCCRO'16, Zagreb. Proceedings of the ISCCRO - International Statistical Conference in Croatia / Dumičić, Ksenija ; Erjavec, Nataša, Pejić Bach, Mirjana (ur.). str. 166-173; znanstveni rad; engleski jezik, a1 rad, članak s međunarodnog znanstvenog skupa koji ima međunarodno uredništvo i inozemne recenzente i/ili koji je zastupljen u jednoj od baza podataka koje su relevantne za izbor. Harc, M., Sertić B., M., *The influence of the business environment on the SMEs employment in the EU 28*, 12th International Conference "Interdisciplinary Management Research – IMR", Interdisciplinary Management Research XII; [editors: Bacher, U., Barković D,...[et. al], The Josip Juraj Strossmayer University of Osijek - Faculty

of Economics in Osijek, Postgraduates Studies Management, Hochschule Pforzheim University; Osijek, Pforzheim, 2016., str. 465-475; ISSN 1874-0408. Zbornik radova; znanstveni rad; engleski jezik, a1 rad, članak objavljen u zborniku radova s međunarodnog znanstvenog skupa koji ima međunarodno uredništvo i inozemne recenzente i/ili koji je zastupljen u jednoj od baza podataka koje su relevantne za izbor. Šarlija, N., Harc, M., *Capital structure determinants of small and medium enterprises in Croatia*, Managing Global Transitions: International Research Journal, Vol.14, No.3, 2016, pp. 251-266, ISSN 1854-6935.; [editors: Egon Žižmond and Robert D. Hisrich]; University of Primorska, Faculty of Management Koper; znanstveni rad; engleski jezik, a1 rad, članak objavljen u časopisu koji ima međunarodno uredništvo i inozemne recenzente i/ili koji je zastupljen u jednoj od baza podataka koje su relevantne za izbor.

#### Međunarodni projekt DARIAH-EU

Katedra za knjižničarstvo Odjela za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, u suorganizaciji sa Zavodom za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku, Umjetničkom akademijom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Muzejom Slavonije u Osijeku i Gradskom i sveučilišnom knjižnicom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku sudjelovala je u prijavi međunarodnog projekta *Digitalizacija baštinskih knjižnih fondova: naša nužnost i obveza* na natječaj europskog konzorcija digitalne istraživačke infrastrukture u umjetnosti i humanističkim znanostima DARIAH-EU. Projekt je odobren i tijekom projekta je dostupan na službenoj internetskoj stranici <http://calenda.org/374502?lang=en>. Rezultati projekta biti će predstavljani na međunarodnom znanstvenom skupu u svibnju 2017. godine.

#### Skupovi

Peti međunarodni znanstveni simpozij Gospodarstvo Istočne Hrvatske - vizija i razvoj - u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta "Josipa Jurja Strossmayera" u Osijeku.

Vrijeme održavanja: 2. - 4. lipnja 2016. U ime Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku simpozij je pozdravila akademkinja Vlasta Piližota.

#### Okrugli stolovi

Okrugli stol Osijek 2020. - kandidat za Europsku prijestolnicu kulture. Na okruglom stolu su sudjelovali: glavni tajnik Akademije akademik Pavao Rudan, gradonačelnik grada Osijeka Ivan Vrkić, zamjenik gradonačelnika Vladimir Ham, u ime Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku akademkinja Vlasta Piližota i upravitelj Zavoda prof. emer. Antun Tucak. Osječku kandidaturu svojim su potpisom podržali i akademici Ferdo Bašić, Vladimir Bermanec, Zlatko Bourek, Ivan Cifrić, Ivan Gušić, Dubravko Jelčić, Andrija Mutnjaković, Anica Nazor, Vlasta Piližota, Pavao Rudan, Božo Udovičić i Mirko Zelić. Vrijeme održavanja: 18. ožujka 2016.

Okrugli stol Provedba i revizija Bolonjskog procesa. Na okruglom stolu su sudjelovali akademik Ivica Kostović, prof.emer. Antun Tucak, prof.dr.sc. Željko Turkalj, prof.dr.sc. Damir Boras, akademik Vladimir Bermanec, pomoćnik ministra za znanost prof.dr.sc. Srećko Tomas, doc.dr.sc. Tomislav Sokol i ostali predstavnici znanstvenih institucija. Nakon uvodnih izlaganja slijedila je rasprava u kojoj su sudjelovali članovi Odbora Hrvatske akademije, članovi rektorskog zbora i predstavnici znanstvenih institucija. Vrijeme održavanja: 16. lipnja 2016.

#### Predavanja

Tribina *Socijalni mozak*, održana je na Medicinskom fakultetu 18. veljače 2016. godine, predavač akademik Ivica Kostović.

## Izložbe

Izložba *Stepinac - put svetosti* otvorena je u Muzeju Slavonije 10. studenoga 2016. godine. Izložbu je otvorio akademik Andrija Mutnjaković. Izložbu je pozdravio upravitelj Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku prof. emer. Antun Tucak.

Povodom Dana otvorenih vrata Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 2016. u zgradi Zavoda postavljena je izložba izbora slika iz knjige *Novi grad Osijek* autora akademika Andrije Mutnjakovića. Izložbu je otvorila voditeljica Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku akademkinja Vlasta Piližota.

## Predstavljanje knjige

Predstavljanje knjige *Hrana, kuhinja i blagovanje u doba Zrinskih*. Knjigu je predstavio autor Darko Varga, dipl.ing. i prof.dr.sc. Dragutin Feletar. U ime Zavoda pozdravni govor je održao prof.emer. Antun Tucak.

**IZVJEŠĆE O OSTVARENIM PRIHODIMA I RASHODIMA U 2016. GODINI -  
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA**

Opis	Plan 2016.	Ostvarenje 2016.	INDEKS ostvarenje/ plan
<b>PRIHODI</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	100,00
<b>1. OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA</b>	124.000,00 kn	124.000,00 kn	100,00
<b>UKUPNO PRIHODI</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	100,00
<b>RASHODI</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	100,00
<b>MATERIJALNI TROŠKOVI</b>	<b>39.000,00 kn</b>	<b>100.000,00 kn</b>	256,41
1. Dnevnice za službena putovanja			
2. Uredski materijal		5.997,50 kn	
3. Stručna literatura			
4. Materijal za čišćenje i higijenske potrepštine			
5. Energija i grijanje			
6. Digitalizacija arhivske građe		1.930,00 kn	
7. Troškovi telefona, interneta i poštarine		7.618,47 kn	
8. Tekuće i investicijsko održavanje		1.258,75 kn	
9. Komunalne usluge		4.360,07 kn	
10. Ostale intelektualne usluge		6.400,00 kn	
11. Grafičke i tiskarske usluge		20.975,00 kn	
12. Usluge promidžbe i informiranja		1.825,00 kn	
13. Reprezentacija		313,89 kn	
14. Računalne usluge		1.918,75 kn	
15. Ostali nespomenuti rashodi		4.984,21 kn	
16. Putni troškovi vanjskih suradnika			
17. Honorari za izdavačku djelatnost		42.418,36 kn	
<b>OSTALI TROŠKOVI</b>	<b>85.000,00 kn</b>	<b>24.000,00 kn</b>	28,24
Osječka Tvrđa			
Mursa - Hadrijanova kolonija uz limes Rimskog carstva	10.000,00 kn	4.000,00 kn	40,00
Sakralna arhitektura Osječke Tvrđe	10.000,00 kn	4.000,00 kn	40,00
Konzervatorske i urbanističke posljedice rušenja bedema Tvrđe u Osijeku	5.000,00 kn		
Monografija o zavjetnom spomeniku Presvetog Trojstva u Osječkoj Tvrđi			
Kroz nutarnji grad	15.000,00 kn		
Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe	15.000,00 kn	4.000,00 kn	26,67
Osječki tramvaj	10.000,00 kn	4.000,00 kn	40,00
Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza	15.000,00 kn	4.000,00 kn	26,67
Spomen soba Nobelovcima u III. Gimnaziji u Osijeku	5.000,00 kn	4.000,00 kn	80,00
Režijski troškovi HAZU			
<b>UKUPNO RASHODI</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	100,00



Osım sredstvima Osječko-baranjske upanije, Zavod se financira i sredstvima Grada Osijeka u iznosu od 100.000,00 kn te sredstvima dobivenim na javnim natječajima.

Opis	Plan 2016.	Ostvarenje 2016.	INDEKS izvršenje/plan
<b>PRIHODI</b>	<b>246.442,00 kn</b>	<b>261.442,00 kn</b>	106,09
<b>1. OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA</b>	124.000,00 kn	124.000,00 kn	100,00
<b>2. GRAD OSIJEK</b>	100.000,00 kn	115.000,00 kn	115,00
<b>3. MINISTARSTVO ZNANOSTI RH</b>	22.442,00 kn	22.442,00 kn	
<b>UKUPNO PRIHODI</b>	<b>246.442,00 kn</b>	<b>261.442,00 kn</b>	106,09
<b>RASHODI</b>	<b>246.442,00 kn</b>	<b>261.442,00 kn</b>	106,09
<b>OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	100,00
MATERIJALNI TROŠKOVI	39.000,00 kn	100.000,00 kn	
OSTALI TROŠKOVI	85.000,00 kn	24.000,00 kn	
<b>GRAD OSIJEK</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>100.000,00 kn</b>	100,00
JAVNE POTREBE U KULTURI-OSJEČKA TVRĐA		<b>15.000,00 kn</b>	
MINISTARSTVO ZNANOSTI (U osječkom nutarnjem gradu)	22.442,00 kn	22.442,00 kn	
<b>UKUPNI RASHODI</b>	<b>246.442,00 kn</b>	<b>261.442,00 kn</b>	116,72
<b>RAZLIKA PRIHODA I RASHODA</b>	<b>0,00 kn</b>	<b>0,00 kn</b>	

b)

## **PLAN RADA ZAVODA ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD HAZU U OSIJEKU ZA 2017. GODINU**

Znanstvenoistraživački rad

Projekt Osječka Tvrđa

Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku odlučio je 2011. godine pokrenuti inicijativu i provesti organizaciju izrade povijesnih znanstvenih studija i sintetske znanstvene monografije Osječka tvrđa, temeljenu na slijedećim tezama:

Osječka Tvrđa tijekom dvomilenijskog postojanja nastala je i održala se kao branik prijelaza preko Drave: njena lokacija neposredno nakon utoka Drave u Dunav prekida snažnu dunavsku barijeru i omogućava najpovoljniji ekspanzijski kontakt jugoistočnih europskih i maloazijskih država sa srednjoeuropskim državama, a to podrazumijeva građenje mosta i njegovih branika. Ova strateška uloga osječke lokacije manifestirala se tijekom povijesti:

Pretpovijesna naselja na lokalitetima sliva Drave u Dunav.

Utvrđena antička Mursa s kamenim mostom začetak je organiziranog i branjenog prijelaza preko Drave.

Srednjovjekovni kaštel, te opkopima i zidom opasano naselje na području današnje Tvrđe nastavlja zacrtanu povijesnu funkciju.

Turski Osijek izgrađen je kao snažna tvrđava sa zamjetnom gradskom arhitekturom, a sagrađeni famozni most bio je tada shvaćen kao svjetsko čudo i ključni oslonac turskih vojni.

Novovjekovni Osijek oblikovan je kao idealni grad renesansno-barokne fortifikacijske arhitekture i branik prijelaza preko Drave.

Moderni Osijek po uzoru na europske gradove pretežno je oslobođen od utvrda i opkopa, no urbana jezgra ostala je gotovo intaktna.

Povijesnost i kvaliteta fortifikacijske baštine Osijeka nameću potrebu znanstvene obrade dosadašnjeg društvenog i arhitektonsko-urbanističkog razvitka grada-tvrđave u cilju prezentacije domaćoj i europskoj kulturnoj i stručnoj javnosti.

Recentno stanje osječke Tvrđe zahtijeva ispitivanje i sintetiziranje optimalnog programa razvitka.

U cilju kvalitetnog ostvarenja znanstvene monografije Osječka Tvrđa neophodna je suradnja svih kulturnih institucija grada Osijeka i Osječko-baranjske županije. Voditelj projekta: akademik Andrija Mutnjaković.

### Nakladnička djelatnost

#### 1. Sakralna arhitektura osječke Tvrđe

Unutar kompleksa osječke Tvrđe, među brojnim vojnim i civilnim građevinama posebno mjesto pripada sakralnim građevinama. Panoromom tvrđe dominira župna crkva sv. Mihovila izgrađena u prvoj polovici 18. stoljeća. U stilskom pogledu ona je preslika austrijskog baroka s vrlo vrijednim i bogatim crkvenim inventarom. Sjeveroistočnim dijelom Tvrđe, između Trga. V. Lisinskog, Vodenih vrata i sjevernog tvrđavskog bedema ističe se crkva sv. Križa u kompleksu franjevačkog samostana. Franjevačka crkva sv. Križa građena je na samom početku 18. stoljeća, a tijekom prve polovice 18. stoljeća podignut je i novi veliki franjevački samostan. Crkve i samostan bili su središta kulture, znanja i duhovnog života, te su u njima već u prvoj polovici 18. stoljeća organizirane škole, prvi studij, djelovala je tiskara i sl.

Prilikom izvođenja zaštitnih radova na crkvi sv. Križa 1989.-1990. godine arheološkim su istraživanjem otkriveni ostaci romaničko-gotičke crkve dijelom u crkvi a dijelom u dvorišnom dijelu samostana. Crkva je rađena u gotičkom slogu a masivni kameni portal ima sva obilježja romanike. U apsidalnom dijelu crkve nađeni su ostaci nadgrobne ploče Filipa Koroga iz kraja 14. stoljeća. Postavlja se pitanje kad je zapravo izgrađena prva crkva u Tvrđi. Iz povijesnih izvora znamo da se u 12. stoljeću

u Osijeku pojavljuju Cisterciti, postavlja se pitanje je li romanička faza izgradnje vezana uz njihovo djelovanje. Povijesni izvori također govore da je u vremenu između 14. i 16. stoljeća u Tvrđi bila još jedna crkva o kojoj nemamo nikakvih podataka, pa čak ne znamo ni njezinu lokaciju. Iz svega proizlazi potreba da se crkvenim građevinama u Tvrđi posveti posebna pozornost, da se temeljito istraže i publiciraju. U tom smislu predlažemo temu istraživanja i prezentacije sakralnih građevina osječke Tvrđe:

I Prva pojava sakralnih građevina u Tvrđi:

- izvori i literatura - povijesni podaci
- ubikacija sakralnih građevina u urbanom tkivu Tvrđe
- kronologija i okolnosti izgradnje

II Crkva sv. Mihovila:

- povijesni podaci, vrijeme izgradnje
- opis građevine, stilske karakteristike
- digitalizacija tehničke dokumentacije (tlocrt, presjeci, karakteristični detalji)
- obrada inventara (može se obraditi kataloški ili samo napraviti izbor najvrjednijih)
- fotodokumentacija

III Crkva sv. Križa sa franjevačkim samostanom:

- povijesni podaci, vrijeme izgradnje
- rezultati arheoloških istraživanja iz 1989./90. s opisom ostataka romaničko-gotičke bazilike, vrijeme nastanka, stilsko određenje, valorizacija
- opis građevine, stilske karakteristike
- digitalizacija tehničke dokumentacije (tlocrt, presjeci, karakteristični detalji)
- obrada biblioteke i inventara (kataloški ili samo izbor najvrjednijih djela)
- fotodokumentacija
- obraditi i crkvu i samostan

IV Zaključna razmatranja o nastanku, položaju, stilskim karakteristikama i ulozi sakralnih građevina i njihov značaj u osječkoj Tvrđi

V Pripreme za tisak

- lektura tekstova
- recenzija
- prijevod na engleski
- dizajn publikacije, prijelom i tisak

Autori: Zvonko Bojčić, prof., mr.sc. Henrik Damjanović, Denis Njari, prof., prof.dr.sc. Nenad Moaćanin, Tone Papić, dipl.ing.arh., Margareta Turkalj Podmanicki

2. Mursa - Hadrijanova kolonija uz limes rimskog carstva

Knjiga Emilia Marina "Mursa - Hadrijanova kolonija uz Limes Rimskog carstva" na potpuno novi način predstavlja antički grad Mursu, prethodnicu Osijeka. Naime, naslanjajući se na izvrsnu monografiju o Mursi i njezinim spomenicima iz pera Danice Pinterović te na objavljena djela i rezultate arheoloških istraživanja u proteklih četiri desetljeća, autor postavlja saznanja o tom antičkom gradu u široki kontekst Rimskog carstva i njegova Limesa, nadilazeći konkretna otkrića i spomenike same Murse.

Tri su glavne posebnosti te sinteze:

Prva je naglasak na vezivanje povijesti grada i njegova osnivača cara Hadrijana. Odatle i podnaslov knjige. Naime, upravo je Hadrijan, rođen na teritoriju današnje Španjolske, ponajviše učinio na osiguranju granica Carstva, uključujući i u Panoniji, te je njegova odluka da uspostavi koloniju Mursu za stalno dio širokog projekta koji će nedvojbeno naći odraz u urbanizmu i arhitekturi grada, sociološkoj i religijskoj slici antičke Murse (Prolog i Poglavlja I-IV).

Druga je posebnost naglasak na osobe i događaje koje znače da je taj grad bio mnogo važniji od onoga što bismo mogli suditi na temelju poznatih nam njegovih spomenika. Naime, njih je neusporedivo manje od nekih drugih važnih antičkih gradova na području Hrvatske, primjerice Salone, Narone, Jadera, Pule. Međutim, razni događaji, pa uostalom, na prvom mjestu i bitke koje su se na tom području vodile, a od značenja za europsku povijest, udio kako rimskih careva tako i Mursijaca, čine da je Mursa bila grad koji svojim značenjem nadilazi svoju vlastitu spomeničku baštinu (Poglavlja V-VII).

Treći je naglasak na proučavanju Murse u okviru dinamičkih zemljopisnih koordinata: Zapad-Istok i Sjever-Jug. Prva se konkretizira kroz svojevrstne to dobne autoputeve koji su vodili od Italije ili današnje Francuske prema Istoku: Mursa je bila na tim glavnim pravcima te je stoga zajamčeno bila u kontaktu s gradovima koji su bili na toj trasi, u prvom redu onima na teritoriju današnje Slovenije, naravno, Hrvatske, kao i Srbije. Koordinata Sjever-Jug pak konkretizira se u odnosu Jadran-Dunav, te na obrambene i prometne pravce. Slijedom toga imamo osobitu priliku usporediti Mursu s najpoznatijim arheološkim lokalitetima na odgovarajućem dunavskom prostoru (Poglavlja VIII-IX).

Zaključno, autor inzistira na raznim profilima oživljene Murse i na mogućim literarnim ili arheološkim ekskursima (Poglavlje X i Epilog). Autor: prof.dr.sc. Emilio Marin

### 3. U osječkom nutarnjem gradu

U istraživanju građe za upoznavanje s ritmom privatnog vremena građana u Tvrđi u 18. i 19. stoljeću nailazi se na niz podataka o gostionicama (Kod šarana, K volu, Tri potkove, K zvijezdi, Kod kugle, K topu,...) i svratištima (Labudovo pero, Patka,...) koja su bila dijelom svakodnevlja brojnih Osječana toga razdoblja. U knjizi "Kroz Tvrđu" donio bi se detaljan opis svake od njih s primjerenom fotodokumentacijom uz navođenje imena uglednika i književnika koji su u njih zalazili. Posebice je stoga važan "Osječki ljetopis 1686-1945" urednika Stjepana Sršana (Povijesni arhiv u Osijeku, Osijek, 1993.) u kojemu se nalazi niz dnevnčkih zapisa npr. Matije Petra Katančića, Marijana Lanosovića, Antuna Papušlića, i dr. o *Nutarnjem gradu* odnosno Tvrđi.

O brojnim zbivanjima u franjevačkom samostanu u Tvrđi posebice vezanim uz književna okupljanja (u njemu su se susretali književnici poput Velikanovića, Paviševića, Lanosovića, Relkovića...) te uz trpezarijske svečanosti koje su se tim povodom upriličavale pisao je Stanislav Marijanović u knjizi "Od turskog do suvremenog Osijeka" (Zagreb/Osijek, 1996.) pa će se tim tragom i nastaviti istraživanje na rukopisnoj dnevničkoj ostavštini Antuna Josipa Turkovića čije je odlomke na latinskom jeziku naslovljene "Diarium Parachialis Ecclesiae Interioris Civitatis Essek Sancto Michaeli Archangelo" objavio u "Osječkom Ljetopisu 1686-1945" Stjepan Sršan, a o njemu je više pisao Milovan Tatarin u članku "Tvrđa-nevidljivi tragovi" u knjizi "Povijest, istina, prašina" (Zagreb, 2002.).

Autorica: prof.dr.sc. Helena Sablić Tomić

### 4. Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe

Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Osijeku pokrenuo je 2011. godine projekt "Osječka Tvrđa" kojem je cilj predstaviti javnosti nova saznanja vezana uz povijest Tvrđe. Na taj način želimo predstaviti jedan važan hrvatski i europski povijesni spomenik.

U okviru spomenutog projekta planiramo izdati monografiju "Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe" koja bi uključivala kartografsku građu iz svih domaćih i stranih institucija u kojima se čuva. Monografija bi uključivala digitaliziranu građu planova i nacрта osječke Tvrđe. Ista bi predstavljala korisnost afirmacije fortifikacijske arhitekture Tvrđe kao reprezentativnog uzorka jednog srednjoeuropskog obrambenog sustava.

Autori: Ante Grubišić, prof. i mr.sc. Henrik Ivan Damjanović

### 5. Kužni pil Sv. Trojstva u Osijeku

Barokni kužni pil koji zauzima središnji prostor Trga u osječkoj Tvrđi nastao je po uzoru na brojne slične koji su postojali u gradovima Austrijske monarhije.

Izradu kipa 1729.-1730.g financirala je barunica Marija Ana Petraš, udovica husarskog generala, podmaršala Maksimilijana Petraša, zapovjednika osječke Tvrđe, u znak trajnog sjećanja i zavjeta na haranje kuge u Slavoniji i Osijeku. Kompozicija ovog baroknog spomenika izvedena je kamenom pješčenjakom u obliku stupa na kružnom razvedenom podnožju položenom na pravokutnoj platformi s prilaznim četverostranim stubištem. Na vrhu spomenika je prikaz Sv. Trojstva.; grupa kipova s atributima. Kipovi Krista i Boga Oca su kameni, a lik Duha Svetoga i aureole su izrađeni od metala.

Na glavnom postolju smješteno je pet svetačkih likova: Sv. Sebastijan, Sv. Franjo Ksaverski, Sv. Karlo Boromejski i Sv. Rok te Sv. Rozalija u ležećem položaju.

Naknadno su u uglove stuba, prilikom obnove 1784. godine, ugrađeni postamenti s kipovima Immaculate, sv. Katarine, sv. Ivana Nepomuka i sv. Josipa, za koje se zna da su izvorno stajali na drugim mjestima u gradu

Postolje spomenika raščlanjeno je na vijenac, valjkasto tijelo s ugaonim volutama i poligonalno podnožje a leži na širokom, piramidalno oblikovanim stubama stubama. Na spomeniku je uklesano pet latinskih natpisa koji imaju kronograme. Na njima se čitaju godine izgradnje te obnove spomenika: 1729., 1730., 1829. i 1867. godina.

Kako je osječki Pil najznačajniji barokni spomenik javne plastike nužno je predstaviti ga kroz monografiju domaćoj i stranoj javnosti.

U sklopu monografije obraditi ćemo sve povijesne podatke i svu arhivsku dokumentaciju, napraviti ćemo se kronologiju svih zahvata rađenih na spomeniku sa iscrpnom fotodokumentacijom i dati jednu povijesnu i povijesnoumjetničku valorizaciju.

Autor: Hrvatski restauratorski zavod

## 6. Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza

Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza monografsko je izdanje (serija, nakon monografije iste autorice - Nekropole rimskodobne Murse), prvo u Hrvatskoj, kojem je svrha, približiti numizmatičke vrijednosti rimske Murse.

Sistematsko popunjavanje numizmatičkih zbirki tijekom 137 godina postojanja osječkog muzeja, rezultirao je brojnim nalazima rimskog republikanskog i carskog novca koji predstavljaju dragocjen izvor informacija stručnjacima - arheolozima, numizmatičarima, istraživačima ili pak ljubiteljima starina.

Detaljan opis:

Od monografije Murse, Danice Pinterović, koja je nedavno u reprintu ponovno objavljena, proteklo je više od četiri desetljeća. U tom se razdoblju otkrilo mnoštvo arheoloških nalaza, od kojih neki prelaze okvire lokalnog pa i regionalnog značenja. Među njima je više od nekoliko desetina tisuća primjeraka rimskog novca, uglavnom neobjavljenog, koji čini mozaik bogatog numizmatičkog fundusa otkrivenog na području antičke Murse.

Tematski plan poglavlja:

Odabrani primjerci svrstani u tematske cjeline, opisani, interpretirani u povijesnom kontekstu te bogato ilustrirani fotografijama, terenskim skicama i bilješkama bacaju novo svjetlo u razumijevanju kronologije i razvoja rimske pretkolonijalne i kasnije Colonie Aelie Murse (Poglavlje IV. Katalog novca).

Katalogu prethode Predgovor i Uvodna riječ (Poglavlja I.-II.) koja govore o zemljopisnim i povijesnim odrednicama rimske Murse, te poglavlje (Poglavlje III.- Stanje istraženosti) o stanju istraživanja tematike kojom se bavi ova monografija - republikanskim i carskim novcem na ovome području. Na jasan i pregledan način prikazuje se stanje istraženosti, i najznačajniji autori koji su se bavili ovom tematikom. Opsežnom raspravom (Poglavlje V.) i analizom novca i podataka koji su se iz njih mogli prikupiti i prikazati, autorica postavlja saznanja o tom antičkom gradu u širi kontekst Rimskoga carstva, iščitavajući prošlost, ukazujući na život i tijekove civilizacijskih promjena na panonskom prostoru.

Autorica: Dr. sc. Hermine Gorické - Lukić

## 7. Osječki tramvaj od konjskog do električnog

Monografija sadrži uvod u kojemu se govori o javnom prometu u Osijeku prije izgradnje tramvaja, opisane su prve inicijative za izgradnju tramvaja (Ante Čop, Friedrich Rosenberg, Rechnitz, Ullman, Hoffman i drugovi, François Gärtner iz Antwerpena, D.W. Klein i drug.), državna regulativa za izgradnju tramvaja, kao i neke inicijative za izgradnju tramvaja koji bi Osijek povezo sa susjednim gradovima. U poglavlju "Osječki tramvaj grade Osječani" piše se o osnutku Osječkog dioničarskog društva konjske željeznice i njegovo funkcioniranje (Utemeljujući odbor, Statut (pravila) Osječkog dioničarskog društva za konjsku željeznicu). Nadalje, opisana je izgradnja konjske željeznice, poteškoće u izgradnji, pritužbe

građana prije i za vrijeme izgradnje, postupci vlasti kao što je Tehničko-redarstveni obhod, a posebno su obrađeni njemački i austrijski uzori u organiziranju i funkcioniranju osječke konjske željeznice i ostali izvori uredbi za organizaciju konjske željeznice u Osijeku, u koje spadaju: Upute za rad konduktera i kočijaša, Vozni i prometni red konjske željeznice u Osijeku itd. Nakon izgradnje i puštanja u promet 1884. godine opisane su još neke inicijative za izgradnju tramvaja i malih željeznica u okolici Osijeka, predstavljen je prvi zakupnik osječkog konjskog tramvaja Schönberger i prikazano je poslovanje osječkog konjskog tramvaja u 1884. i 1885. godini, prikazane su promjene ugovora grad Osijek - Dioničarsko društvo konjske željeznice, inicijative Osječana: Poduzetnik Klein iz Osijeka izgradio je uspinjaču u Zagrebu, inicijativa za izgradnju parnog tramvaja u Beogradu 1886. godine. Opisani su radovi na proširenju tramvajskih pruga u gradu Osijeku i postupci ishoda dozvola za te radove, kao i funkcioniranje osječkog konjskog tramvaja (uprava, nadzorni odbor i sl.), te problemi u funkcioniranju osječkog tramvaja kao što je to bilo prilikom asfaltiranja osječkih ulica 1895. godine.

Posebno poglavlje je "Poslovanje osječke konjske željeznice" u kojem je prikazan broj prevezenih putnika, duljina pruga, ostvarena dobit i sl., za razdoblje od 1891. do 1. svjetskog rata.

Zasebno poglavlje je inicijativa Osječkog dioničarskog društva konjske željeznice iz 1895. godine za izgradnju tramvaja od Osijeka do Batine koja još nije obrađena u literaturi. U ovom poglavlju opisane su: Najave gradnje tramvaja od Osijeka do Batine, prikazane su dozvole za prethodne radove za izgradnju tramvaja Osijek-Batina i njihova višestruka produljenja, partnerstvo nadvojvode Friedricha od Austrije u tom projektu, prikazan je rad na pripremi izgradnje željeznice Osijek - Kneževi Vinogradi - Batina - Beli Manastir i konačno rezultat: izgrađena je Podravska vicinalna željeznica: Branjin Vrh (Beli Manastir) - Karanac - Kneževi Vinogradi - Suza - Zmajevac - Batina.

U poglavlju "Povijest elektrifikacije konjskog tramvaja u Osijeku" prikazani su naponi Osječkog dioničarskog društva konjske željeznice i Poglavarstva grada za elektrifikaciju osječkog konjskog tramvaja, problem grada Osijeka i dioničarskog društva s plinarskim društvom Imperial - Continental Gas - Association iz Londona, koje je kočilo elektrifikaciju tramvaja i grada. U ovom poglavlju prikazane su inicijative i aktivnosti više gradonačelnika Osijeka (Graff, Pinterović ...) na elektrifikaciji grada i uvođenja električnog tramvaja od 1890. do 1. Svjetskog rata, prikazana je inicijativa Osječkog dioničarskog društva za konjski tramvaj koje konkuruje i dobiva koncesiju za izgradnju električnog tramvaja u Novom Sadu. Prikazano je i stanje osječkog tramvaja, nesreće i pokušaji grada da otkupi dionice i preuzme osječki tramvaj kao preduvjet elektrifikaciji. Prikazano je funkcioniranje osječkog konjskog tramvaja za vrijeme trajanja 1. Svjetskog rata kao i štrajk radnika osječkog tramvaja 1918. godine.

Prikazane su i ponude najznačajnijih europskih tvrtki za radove na elektrifikaciji grada i tramvaja koje se zbog 1. Svjetskog rata nisu ostvarile. Posebno je obrađena uspješna izgradnja električne centrale i električnog tramvaja za mandata gradonačelnika Dr. Vjekoslava Hengla. Prikazan je njegov Program rada gradonačelnika, odluke gradskog zastupstva, preko izbora izvoditelja radova Charles B. Mc Daniel Jr., do suradnika - savjetnika na projektu (za električni tramvaj, ravnatelj zagrebačkog električnog tramvaja ing. Košak iz Zagreba, ravnatelj elektrane Karlovcu, ing. Montina). Prikazane su mnogobrojne žalbe, projekt za izgradnju tramvaja (Osnova električnog tramvaja), opisan je tijekom izgradnje, te rad gradskog odbora za elektrifikaciju.

Dan je Tehnički opis crveno - žutog osječkog električnog tramvaja te je istraženo i potvrđeno da je električni dio kola tramvaja isporučila tvrtka "Škoda", a da je karoseriju izradila tvrtka "Ringhoffer" iz Smichova kod Praga, ista koja je izradila carski vlak Franje Josipa s kojim je 1897. godine doputovao u lov na Beljsko vlastelinstvo.

Detaljno su prikazane trase električnog tramvaja, više peticija građana Osijeka (s imenima): kao ona da se izgradi tramvajska linija kroz današnju Divaltovu do Huttlerove pa do Trga bana Jelačića u Donjem gradu, za trasu pruge kroz Cvjetkovu do donjogradskog groblja ili inicijativa građana da tramvajska pruga ide od Strossmayerove ulice preko Rokove prema kolodvoru. U radu su prikazane tramvajske stanice gradskog električnog tramvaja, a i Pravila električnog tramvaja slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, dan je Vozni red na gradskom električnom tramvaju u njegovom početku funkcioniranja, koje su bile cijene pretplatnih karata za đake i državne činovnike, prikazana su imena namještenika tramvaja te reakcije građana na elektrifikaciju grada i tramvaja. U radu se spominju i neki događaji sa značajnim ljudima kao što je "tramvajska nesreća" biskupa Strossmayera, opis vožnje omnibusom Vilme Vukelić, ilustracije konjskog i električnog tramvaja Ivana Rocha i karikature o elektrifikaciji grada i tramvaja slikara Vladimira Filakovca u osječkom "Hrvatskom listu".

Autor: Darko Varga

## 8. Zavičajna arhitektura

Knjiga je nastavak suradnje autora, rođenog i školovanog u Osijeku, s Gradom Osijekom u objavljanju knjiga iz povijesti i teorije suvremene arhitekture. Grad Osijek je financirao objavljanje (putem nakladnika "Revija, Osijek") autorovih knjiga ENDEMSKA ARHITEKURA (1987.) i TERCIJARNI GRAD (1988.). Nadalje, autor je kao glavni urednik u suradnji sa Zavodom za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, inicirao, organizirao i oblikovao ediciju MURSA AETERNA u čijem sastavu su objavljene knjige Danice Pinterović "Mursa" i grupe autora "Veliki osječki most", s predgovorima autora. Obavljene su pripreme za izdavanje sljedeće tri knjige i to u ulozi Murse u ovom dijelu Rimskog carstva, o crkvenoj arhitekturi Tvrđe, te o projektima gradnje Tvrđe.

Program predložene knjige ZAVIČAJNA ARHITEKTURA/VERNACULAR ARCHITECTURE obuhvaća autorove projekte izrađene za Osijek i Vukovar u okviru međunarodnih teza o autohtonj regionalnoj arhitekturi, kao poticajnom faktoru u kreiranju suvremenog arhitektonskog izraza. Knjiga sadrži: autorovo razumijevanje povijesnog razvitka Osijeka (Mursa Aeterna); odavanje počasti osječkim velikanima i formiranje reprezentativnog pristupa Tvrđi (Rondel velikana), istraživanje formiranja suvremenog grada na tradiciji slavonske arhitekture (Novi Grad Osijek); oblikovanje suvremene arhitekture s asocijacijom na osječku secesiju (Gradska i sveučilišna knjižnica); istraživanje formiranja novog urbanog prostora u sastavu Sveučilišnog ambijenta (Sveučilišni centar); podržavanje teza eko-arhitekture primjenom u urbanoj interpolaciji (Ribarska ulica); primjena ideja bionike u koncipiranju zdravstveno-nastavne arhitekture (Veleučilište Lavoslav Ružička); koncipiranje tema pejzažne arhitekture pri obnovi i revitalizaciji postojeće zgrade (Ribarski dom); istraživanje mogućeg oblikovanja suvremene arhitekture kao asocijacije na arhitekturu u vrijeme života osnivačice crkvenog reda (Crkva Svetih Ćirila i Metoda); uvažavanje aktualnih teza topografske arhitekture kao protežirane koncepcije formiranja ambijenata unutar gradske jezgre ili atraktivnog pejzaža (Bijela lađa); istraživanje očekivane budućnosti arhitekture na temelju koncipiranja arhitektonskih zgrada s kinetičkim svojstvima kretanja ili spontanij umetanja (Stambena zgrada Sjenjak); oblikovanje urbanističkog detalja kao spomeničkog ambijenta i reprezentativnog pristupa zgradi (Spomenik Lavoslava Ružičke); dizajn popisa članova HAZU u predvorju Osječke gimnazije kao spomen i kao poticaj učenicima gimnazije (Spomen ploča članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti iz Osijeka); sažetak biografije i bibliografije autora kao osnovna informacija o djelu autora.

Autorova arhitektonska istraživanja aktualnosti zavičajne arhitekture u interpretaciji novih arhitektonskih formi obuhvaćaju i druge regije. Kao primjer navodi se istraživanje bizantsko-islamske arhitekture, kao suvremenog arhitektonskog izraza, realizirano u projektu Nacionalne i sveučilišne biblioteke Kosova, a koji je u pregledu značajnih događanja u stogodišnjoj povijesti arhitekture (1914. - 2014.) na prošlogodišnjem Biennalu arhitekture u Veneciji apostrofirano kao najznačajniji arhitektonski događaj 1982. godine. Projekt Sjenjak uvršten je u autorovu knjigu "Kinetička arhitektura", a ova knjiga navedena je kao jedina recentna literatura u natuknici "Kinetic Architecture" u Oxfordskom leksikonu svjetske arhitekture.

Autorov opus dobio je veći broj i društvenih priznanja od kojih su značajnije: nagrade Udruženja hrvatskih arhitekata za nakladničku djelatnost i za životno djelo; Godišnja nagrada i nagrada za životno djelo Vladimir Nazor; Nagrada Grada Zagreba za životno djelo; Nagrada Grada Osijeka za znanost; Odličje zasluga za narod sa srebrnim vijencem i Odličje Marka Marulića.

Autor: akademik Andrija Mutnjaković

## 9. Palača Slavonske generalkomande u osječkoj Tvrđi

Palača Slavonske generalkomande u osječkoj Tvrđi zbog svoje je monumentalnosti i arhitektonske kvalitete jedno je od najznačajnijih spomenika barokne arhitekture u Hrvatskoj. Izgrađena je 1723. godine kao jednokatnica, a 1765. godine dograđen je drugi kat južnog (glavnog) i zapadnog krila. Tijekom 20. stoljeća zgrada je pretrpjela nekoliko radikalnih adaptacija unutrašnjosti i pročelja koji su narušili njezinu kvalitetu.

Izvorno građevina je središte vojne (Generalata), a potom i civilne (Zemaljske) uprave. Nakon što je 1783. godine zapovjedništvo Vojne krajine preseljeno u Petrovaradin, zgrada je prenamijenjena u vojarnu što će i ostati sve do 1970 - ih. Vanjska pročelja su obnovljena i vraćena u izvorno stanje 2005. godine. Danas je u zgradi smještena uprava Sveučilišta J. J. Strossmayera.

Iako se smatra da je gradnju palače inicirao jedan od tada vodećih ljudi Habsburškog Carstva - princ Eugen Savojski, njezin projektant nije poznat, tek se zna da je njezinu gradnju u početku nadzirao inženjer Heisse. Četverokrilna zgrada svojim volumenom zauzima čitav gradski blok na sjevernoj strani središnjeg tvrđavskog Trga sv. Trojstva te od vremena svoje izgradnje do danas ostaje najveća palača na području Hrvatske. U njezinu oblikovanju karakteristično je glavno (južno) pročelje u čijem su središnjem dijelu prizemlja reprezentativni portal s atlantima i veža (vestibul), a na katu glavna prostrana dvorana s balkonom.

Uzimajući u obzir da su krila zgrade oblikovanjem i veličinom stupnjevana po važnosti, zgrada svojim tipološkim karakteristikama predstavlja prijelaz iz tradicionalnog četverokrilnog u suvremeni trokrilni tip palače. Također, primjena enfilade (niz prostorija povezanih prolazima u osi) u unutrašnjosti pokazuje odlike baroknog stila.

No, najveću inovaciju u arhitekturi ovih područja predstavlja oblikovanje pročelnog portala s istaknutim bočnim kompozitnim stupovima i figuralnim atlantima - hermima koji nose valovitu ogradu balkona prvog kata. Dodatno, portal je obogaćen fino klesanom vegetabilnom ornamentikom. Navedeni elementi svrstavaju ovaj portal među najreprezentativnije portale kontinentalne Hrvatske. Drugu veliku vrijednost ove građevine predstavlja veža-vestibul kojim dominiraju monumentalni kameni toskanski stupovi iza kojih slijede dva simetrično postavljena stubišna kraka kojima se pristupa katu građevine.

Upravo način oblikovanja pročelnog portala i veže upućuju na srednjoeuropsko porijeklo projekta Slavonske generalkomande, koji se mogu usporediti s tadašnjim suvremenim ostvarenjima vodećih bečkih arhitekata.

Ova građevina predstavlja važan dio povijesti hrvatske barokne arhitekture i zasigurno pripada srednjoeuropskom baroknom korpusu. Cilj monografije je objediniti dosadašnja istraživanja, ali još više istražiti otvorena pitanja i navedene smjernice te dati potpunu valorizaciju te izuzetno važne građevine. Istraživanje bi se usmjerilo na arhitekturu zgrade, njezin povijesni razvoj, okolnosti gradnje, porijeklo projekta te njezin kontekst i valorizaciju unutar hrvatske i srednjoeuropske barokne arhitekture. Objavljivanjem monografije na hrvatskom i engleskom jeziku rezultati istraživanja bili bi dostupni stručnoj i široj domaćoj i stranoj publici.

Autori: doc.dr.sc. Margareta Tucak Podmanicki, dr.sc. Katarina Horvat-Levaj

## 10. Znanstveno stručni časopis Anali svezak 30

Napomena: Kao jedna od aktivnosti, odnosno plana rada, Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku je i nakladnička aktivnost. S obzirom da nakladništvo podrazumijeva i osiguranje financijskih sredstava, Zavod u Osijeku se, za svaki od projekata koji uključuje i sve radnje oko objave knjiga, monografija i sl., javlja na sve moguće natječaje, za potporu objavljivanja takvih djela.

Sve gore navedene publikacije, planirane u idućoj 2017. godini bi se financirale, isključivo novčanim iznosima koji bi se za te svrhe dobile po osnovi dobivenih sredstava putem javnih natječaja Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije.

Iz redovnih sredstava Zavoda bi se financiralo izlaženje časopisa Zavoda HAZU u Osijeku, Anala, u cijelosti ili uz sufinanciranje, objave radova sa skupova na kojima su u organizaciji ili suorganizaciji Zavoda održana predavanja. Napomena se temelji na Odluci Predsjedništva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a na prijedlog Uprave Akademije, od 27. svibnja 2015. godine, u kojoj stoji: "troškove tiska i nakladničke djelatnosti te isplate autorskih honorara za nakladničku djelatnost potrebno je svesti u okvire dobivenih financijskih potpora. Autorski honorari isplaćivat će se isključivo u okviru odobrene potpore u kojoj su sredstva izričito namijenjena isplati autorskih honorara."



### Znanstveno stručni skupovi i simpoziji

1. Šesti međunarodni znanstveni simpozij Gospodarstvo Istočne Hrvatske - jučer, danas, sutra - u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta "Josipa Jurja Strossmayera" u Osijeku.
2. Treći međunarodni interdisciplinarni znanstveni skup Knjižna baština danas - u suradnji s Odjelom za kulturologiju Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku.
3. Simpozij Vladimir Jelovšek: na raskrižju medicine i književnosti - u suradnji s Odsjekom za povijest medicinskih znanosti HAZU u Zagrebu i Umjetničkom akademijom u Osijeku.

### Predavanja

1. Predavanje akademika Viktora Žmegača - u suradnji s Filozofskim fakultetom u Osijeku

### Ostalo

1. Uređenje spomen sobe nobelovaca Lavoslava Leopolda Ružičke i Vladimira Preloga u III. gimnaziji u Osijeku.
2. Podizanje spomen biste akademiku Miji Kišpatiću na Rondelu učenika Gimnazije u Osijeku u Perivoju hrvatskih velikana.
3. Dani otvorenih vrata Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 2017.

### PLAN PRIHODA I RASHODA ZA 2017. GODINU - OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA

Opis	Plan za 2017.	Plan za 2016.	Indeks 2017./2016.
<b>PRIHODI</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>80,65</b>
<b>1. OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>80,65</b>
<b>UKUPNO</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>80,65</b>
<b>Opis</b>			
<b>RASHODI</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>80,65</b>
<b>1. MATERIJALNI TROŠKOVI</b>	<b>65.000,00 kn</b>	<b>39.000,00 kn</b>	<b>166,67</b>
1. Dnevnice za službena putovanja			
2. Uredski materijal			
3. Stručna literatura			
4. Materijal za čišćenje i higijenske potrepštine			
5. Energija i grijanje			
6. Nabavka uredske opreme			
7. Troškovi telefona, interneta i poštarine			
8. Tekuće i investicijsko održavanje			
9. Komunalne usluge			
10. Usluge studentskog servisa			
11. Grafičke i tiskarske usluge			
12. Film i izrada fotografija			
13. Reprezentacija			
14. Računalna oprema			
15. Ostali nespomenuti rashodi			
16. Putni troškovi vanjskih suradnika			
17. Honorari za izdavačku djelatnost			

<b>2. TROŠKOVI REALIZACIJE PROJEKATA</b>	<b>35.000,00 kn</b>	<b>85.000,00 kn</b>	<b>41,18</b>
Osječka Tvrđa	20.000,00 kn		
Mursa - Hadrijanova kolonija uz limes Rimskog carstva		10.000,00 kn	
Sakralna arhitektura Osječke Tvrđe		10.000,00 kn	
Konzervatorske i urbanističke posljedice rušenja bedema Tvrđe u Osijeku		5.000,00 kn	
Monografija o zavjetnom spomeniku Presvetog Trojstva u Osječkoj Tvrđi			
Kroz nutarnji grad		15.000,00 kn	
Kartografski izvori za povijest osječke Tvrđe		15.000,00 kn	
Osječki tramvaj		10.000,00 kn	
Mursa u svjetlu numizmatičkih nalaza		15.000,00 kn	
Spomen soba Nobelovcima u III. Gimnaziji u Osijeku		5.000,00 kn	
Zavičajna arhitektura			
Palača Slavonske generalkomande u osječkoj Tvrđi			
Anali 30 Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku	15.000,00 kn		
<b>UKUPNO RASHODI</b>	<b>100.000,00 kn</b>	<b>124.000,00 kn</b>	<b>80,65</b>